

Architectuuraudit: de toegevoegde waarde

In de automatiseringsgids van 30 januari 2009 brak Daan Rijsenbrij een lans voor de architectuuraudit¹. Een opdrachtgever staat voor een nogal verstrekkend besluit wanneer hij een realisatietraject start op basis van een (kersverse) architectuur. De architectuur moet ondersteuning bieden bij dit besluit. De auditor kan aanvullende zekerheid geven over de aanwezige beheersmaatregelen ter borging van de kwaliteit van de architectuur en het werken onder architectuur. De auteurs hebben binnen de Rijksauditedienst¹ ervaring opgedaan met het managementinstrument architectuuraudits. Met dit artikel willen wij onze ervaringen met de lezers delen.

Architectuur als management instrument

Een goede informatievoorziening is onmisbaar voor de bedrijfsvoering en vindt grotendeels geautomatiseerd plaats. Ontwikkeling en beheer van informatiesystemen gaan daarom hand in hand met de ontwikkeling en het beheer van organisatieprocessen. Een integrale aanpak in business en IT-alignment is van doorslaggevend belang. Architectuur is een instrument dat bijdraagt aan een optimale afstemming tussen processen en de informatievoorziening. Kort door de bocht: in de architectuur worden de afspraken vastgelegd waar iedereen (business en IT) zich aan heeft te houden ter waarborging van de afstemming tussen business en IT. Architectuur, ofwel duidelijk vastgelegde ontwerpprincipes en afspraken, is onmisbaar om de inrichting en het beheer van processen en informatiesystemen beheerst te laten plaatsvinden. Laat de bouwvallers niet los van de gebruikers en inrichters hun gang gaan: bouw onder architectuur! Als instrument maakt het onderdeel uit van een stelsel aan instrumenten die tijdens ontwikkeling en exploitatie een rol spelen. Vanuit deze optiek is (het werken onder) architectuur een beheersmaatregel.

Wat is een audit?

De auditfunctie staat onafhankelijk van de primaire processen van de organisatie en kan worden ingezet om te bepalen of en hoe een instrument als architectuur bijdraagt aan de beheersing. Een audit geeft een onafhankelijke visie op de kwaliteit van het stelsel van beheersmaatregelen en biedt zo *aanvullende* zekerheid. De auditfunctie kan worden ingezet om de kwaliteit van architectuur te beoordelen. De belanghebbenden bij de audit (bestuurder, afnemer diensten et cetera) krijgt op die manier aanvullende zekerheid over de effectiviteit van architectuur als beheersmaatregel. Een auditor is methodisch primair geschoold in onderzoeken gericht op het geven van zekerheid over de *beheersbaarheid* en *controleerbaarheid* van een onderzoeksobject. De auditinstek is dan: draagt (het werken onder) architectuur bij aan een beheersbare en controleerbare ontwikkeling van processen en informatiesystemen c.q. leidt dit uiteindelijk tot een voldoende beheersbare en controleerbare exploitatieomgeving?

Architectuuraudits

In hoofdlijn zien wij drie soorten audits die van toegevoegde waarde kunnen zijn bij het bepalen van de beheersbaarheid en de controleerbaarheid van architectuur als beheersmaatregel.

1. Een audit naar het proces van totstandkoming en onderhoud van de architectuur (architectuur governance). Centrale vragen die hierbij een rol spelen zijn:

- of de belangen van alle relevante betrokkenen zijn meegenomen in de ontwikkeling;
- of wijzigingen in de architectuur beheerst (dus ook "onder architectuur") zijn doorgevoerd.

Door deze audit krijgt de bestuurder aanvullende zekerheid over de mate waarin de organisatie haar architectuur governance beheerst en de mate waarin de kwaliteit van het eindresultaat van dit proces kan worden bestuurd.

2. Een audit naar het werken onder architectuur (architectuur compliance). De IT-auditor stelt door middel van onderzoek vast in welke mate de organisatie (of onderdelen daarvan) feitelijk werkt volgens de vastgestelde architectuur. De architectuur is hierbij de norm. Door deze audit voorziet de auditor de bestuurder van aanvullende zekerheid over de mate waarin het werken onder architectuur bijdraagt aan de beheersbaarheid en controleerbaarheid van het beheer en de verdere ontwikkeling van de processen en informatiesystemen.

¹ <http://www.automatiseringgids.nl/artikelen/2009/5/architectuuraudit.aspx>

3. Een audit naar de kwaliteit van de architectuur. Deze audit is in het algemeen gericht op de verschaffing van aanvullende zekerheid of de beoogde rol van het instrument architectuur in een beheersbare en controleerbare ontwikkeling c.q. toekomstige exploitatie feitelijk wordt bereikt.

Een audit als middel, niet als doel

Wij zijn van mening dat een audit van een architectuur slechts een middel is om de kwaliteit van de architectuur en het werken onder architectuur te waarborgen. Primair is een goed ingericht architectuurproces, met voldoende kennis en kunde, van belang. De auditor kan vanuit een auditrol adviezen geven over de inrichting van dit proces. Uiteindelijk heeft dit alleen toegevoegde waarde wanneer de organisatie dit proces zodanig heeft ingericht dat de auditor de kwaliteit daadwerkelijk kan vaststellen. Dit impliceert navolgbaar ingerichte processen, vastleggingen van de uitgevoerde werkzaamheden in goed gestructureerde 'rapportages' en een stelsel van interne controle op de juiste uitvoering van deze processen en de kwaliteit van de rapportages. Ofwel, de organisatie zal zelf een controleerbare en beheersbare architectuur governance moeten opzetten.

Samenvattend stellen wij dat het bieden van aanvullende zekerheid aan organisaties over (het werken onder) architectuur zeker van toegevoegde waarde is voor deze organisaties, maar wij benadrukken dat het *aanvullende* zekerheid betreft. De verantwoordelijkheid voor een beheersbare en controleerbare architectuur governance en architectuur ligt in eerste instantie bij de organisatie zelf.

Een audit op architectuur is geen panacee en moet ook niet als alibi worden gehanteerd om een kwaliteitslabel te verkrijgen ter "dekking" van de eigen verantwoordelijkheid.

David Campbell en Arjan de Vries, namens de werkgroep architectuuraudit van de Rijksauditdienst

1. De Rijksauditdienst (RAD) bestaat sinds 1 oktober 2008 en bundelt de krachten van de voormalige departementale auditdiensten van de ministeries van BZK, Financiën, VROM en VWS, de Samenwerkende Auditdiensten Noord Nederland, EDP AUDIT POOL en de afdeling Auditbeleid van de directie Coördinatie Auditbeleid Departementen.